

STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN THE CONDITIONS OF CREDIT-MODULAR SYSTEM OF THE EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION

Natalia Ponomaryova, Nadezhda Olefirenko, Lyudmila Ostapenko
Kharkiv National Pedagogical University named by G.Skovoroda,
Ukraine

The article reviews main features of the students' independent work in terms of credit-modular system in educational process. The features of different types students' independent work are analysed and methodology of students' independent work implementation to all forms about educational process organization is proposed. To increase the effectiveness of students' learning activities the individually-research tasks complex in the course "Computer Science" for physics and mathematics faculty students is developed .

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Н.О.Пономарьова, Н.В.Олефіренко, Л.П.Остапенко
ХНПУ імені Г.С.Сковороди, Харків, Україна

В статті розглянуто основні особливості організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Проаналізовано особливості різних видів самостійної роботи студентів та запропоновано методіку впровадження самостійної роботи студентів до всіх форм організації навчального процесу. З метою підвищення результативності навчальної діяльності студентів розроблено комплекс навчально-дослідних завдань курсу «Інформатика» для студентів фізико-математичного факультету.

Вступ. Однією з передумов входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору є реалізація системою вищої освіти ідей Болонського процесу, які мають за мету постійне поліпшення якості підготовки фахівців, підвищення конкурентноздатності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці, раціональне поєднання академічної якості та прикладного характеру освітніх послуг.

Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) передбачає суттєві зміни у його структурі, що обумовлено переорієнтацією всієї методології процесу навчання з лекційно-інформативної на індивідуально-диференційовану, особистісно-орієнтовану форму та на організацію самоосвіти студента.

Індивідуальна та самостійна робота в умовах КМСОНП визначається як один із основних компонентів навчальної діяльності студента, який має займати значну частину його навчального навантаження [1].

Тому постає проблема оновлення психолого-педагогічних засад організації самостійної роботи студентів в умовах КМСОНП.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вирішення проблеми впровадження самостійної роботи до навчального процесу спирається на праці таких психологів та педагогів як М.Н.Скаткін, М.І.Махмутова, Т.І.Шамова, П.І.Підкасистий, Н.А.Половникова, В.І.Лозова, В.А.Крутецький, Ю.Н.Кулюткін, Р.В.Олійник, Г.Н.Кулагіна, В.І.Євдокімов та ін.

В широкому розумінні під самостійною роботою студента розуміють специфічний вид діяльності, головною метою якого є формування самостійності як риси особистості, а формування умінь, знань і навичок здійснюється опосередковано через зміст і методи всіх видів навчальних занять. В більш вузькому – самостійна робота розглядається як один з видів навчальних занять, специфічною особливістю яких є самостійні навчальні дії студента (без викладача або під його керівництвом).

До основних чинників ефективної організації самостійної роботи студентів відносять забезпечення нерозривного зв'язку самостійної роботи з розвитком мислення студента; дотримання принципу розвиваючого навчання на високому рівні інтелектуальної складності; дотримання принципу поступового нарощування труднощів; набуття самостійною роботою навчального характеру (через навчання студентів раціональним способом самостійної роботи); принципу поступового переходу від контролю викладачем до взаємо- і самоконтролю [2].

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури показав, що розв'язання проблеми ефективної організації самостійної роботи

студентів неможливе без застосування комплексу пізнавальних задач, оскільки у самій їх сутності закладені можливості їх використання з метою формування пізнавальної самостійності студентів.

Мета та задачі роботи. Метою даної статті є визначення основних особливостей організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу (на прикладі курсу “Інформатика” для студентів фізико-математичних факультетів педагогічних вузів).

Самостійна робота студента в умовах КМСОНП має базуватися на використанні ефективних технологічних схем самоосвіти, повинна бути індивідуалізованою, враховувати рівень творчих можливостей студента, його навчальні здобутки, інтереси, навчальну активність тощо[3].

В умовах КМСОНП самостійна науково-дослідницька діяльність стає дійсно ваговою формою організації навчання. Зокрема, згідно до Тимчасового положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців, обсяг самостійної роботи студента значно збільшено порівняно з традиційною системою навчання – від 15-20% до 40-60% від загального навчального навантаження. При цьому співвідношення між аудиторною та поза аудиторною роботою студентів також змінюється на користь останньої [1].

В залежності від форми організації навчального процесу в умовах КМСОНП студентам мають бути запропоновані різні види самостійної роботи: за формою завдань, за типом відповідей, за охопленням навчаючихся, за місцем виконанням.

На лекційних заняттях самостійна робота студентів спрямовується на ознайомлення з новим інформаційним матеріалом, систематизацію, узагальнення знань. Для організації такої роботи набувають нового значення методи проблемного навчання (проблемний виклад, проблемні питання, евристична бесіда, проведення комбінованих лекцій, які б включали елементи частково-пошукової та дослідницької діяльності і т.д.).

При проведенні лекційних заняттях з курсу “Інформатика” нами були використані такі методичні прийоми організації самостійної роботи, як проведення “лекційних атестацій”, робота з планами-проспектами лекцій, електронними довідниками та засобами наочності. Слід зазначити, що набутий нами досвід показав

позитивний вплив проведеної роботи на підвищення результативності навчальної діяльності.

Самостійна робота студентів на практичних та лабораторних заняттях має за мету розширення та поглиблення знань студентів з дисципліни, відпрацьовування та формування умінь і навичок їх застосування, перевірку та контроль знань. Слід зауважити, що дана робота проводиться при безпосередньому керівництві викладача, що дозволяє встановлювати зворотній зв'язок між викладачем та студентом і одержувати достовірні дані про реальні навчальні можливості студентів.

При розробці методики проведення практичних занять студентів в умовах КМСОНП, на нашу думку, основна увага має приділятися створенню комплексу пізнавальних задач, які повинні відповідати таким вимогам, як охоплення основних типів доступних студентам аспектичних проблем даної науки та суміжних з нею; охоплення важливих в освітньому відношенні та доступних методів науки, втілених у способах розв'язування задач; можливість передбачити проявлення найважливіших характеристик творчої діяльності; охоплення різних рівнів складності з урахуванням необхідності розвитку пізнавальної самостійності для різних груп студентів; урахування дидактичних вимог до структури задач, їх змісту.

З метою організації самостійної діяльності студентів на практичних заняттях з інформатики нами розроблено комплект завдань, який містить так звані “ключові задачі”, що відображають базові методи опрацювання інформації. Кожна задача комплекту спирається та відповідає певному обсягу навчального матеріалу та дозволяє порушити те або інше принципове питання курсу.

На відміну від практичних занять, лабораторні заняття передбачають організацію індивідуальної самостійної роботи студентів за індивідуальними завданнями, виконання яких обов'язково передбачає застосування елементів частково-пошукової та дослідницької діяльності.

Нами розроблено завдання для самостійної роботи студентів на лабораторних заняттях з курсу “Інформатика”, які були диференційовані з урахуванням реальних навчальних можливостей студентів. При доборі завдань ми також враховували загальну специфіку пізнавальних задач з інформатики (їх змістовну насиченість

(включенні до їх предметної галузі об'єктів різної природи), складність та багатоетапності процесу розв'язання задачі, високу пізнавальну цінність та узагальнений характер його результату).

Для організації самостійної роботи на лабораторних заняттях особливу увагу ми приділяли змісту методичних матеріалів, які пропонувалися студентам. Кількість методичних вказівок про хід виконання роботи була збалансована у залежності від складності етапу завдання для запобігання формуванню споживчого підходу до їх використання і обмеження ініціативності студентів. Разом з тим, було вжито заходів для створення умов для успішного виконання завдань (запропоновано методичні рекомендації різного ступеня деталізації, сформовано комплект додаткової друкованої довідкової літератури та електронних інформаційних ресурсів). Методичне забезпечення також включало засоби самоконтролю (пакети контрольних завдань, тести).

В цілому, самостійну роботу студентів на лабораторних заняттях можна вважати підготовчим етапом до подальшого впровадження інноваційної технології навчання в умовах КМСОНП – індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ).

Метою виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань є самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Змістом ІНДЗ стають завдання творчого характеру, які орієнтовані на дослідження певної проблеми, моделювання різноманітних об'єктів, явищ та процесів. Вагомою рисою ІНДЗ є спрямованість на досягнення реального практично або теоретично значимого результату. Саме передбачення конкретного результату, оформленого тим чи іншим чином, є необхідним і важливим фактором при постановці навчально-дослідного завдання. Такі завдання передбачають залучення сукупності різноманітних методів, засобів навчання, інтеграції знань, вмінь застосовувати знання із різних галузей науки, здійснення дослідницьких підходів до пошуку рішень, виявлення ініціативи, активності та творчих здібностей студентів.

При виконанні ІНДЗ студенти виконують всі ступені наукового дослідження - від постановки завдання, проектування та конструювання експериментальної моделі до аналізу результатів дослідження та їх оформлення. Така організація самостійної

пізнавальної діяльності студентів забезпечує розвиток здібностей до дослідницького типу мислення, активізації особистісної позиції студента у освітньому просторі, набуття навичок самоосвіти і самовиховання.

Розробка ІНДЗ – складний та нетрадиційний для студентів вид діяльності. Тому, для успішного виконання ІНДЗ необхідно створити певні умови, під якими розуміють ті фактори, що діють у навчальному процесі і впливають як на учбову діяльність, так і на її результати.

Нами розроблено комплект навчально-дослідних завдань для опанування студентами курсу “Інформатика”, які мають інтегрований характер і спираються на самостійний пошук допоміжної інформації. Так, наприклад, завдання на створення моделей реальних об’єктів та ситуацій з математики, фізики, економіки, екології та біології, на створення програмного забезпечення для дітей молодшого шкільного та дошкільного віку дозволили поставити студента у активну позицію дослідника та створити базу для більш глибокого усвідомлення теоретичного матеріалу, що вивчався.

Висновки. Активне впровадження самостійної роботи сприяє формуванню у студента здатності самостійно набувати нових знань, умінь та навичок та використовувати їх у своїй практичній діяльності, від чого передусім залежить його професійної компетентності як сучасного фахівця. В умовах КМСОНП організація самостійної роботи студентів набуває певних особливостей: значно зростає її обсяг; вона має активно впроваджуватись до всіх форм організації навчального процесу; виконання студентами ІНДЗ, як однієї з найбільш складних форм самостійної роботи, потребує поетапної підготовки студентів та створення відповідних педагогічних умов; використання системи пізнавальних задач в самостійній роботі сприяє підвищенню результативності навчальної діяльності студента. Подальша розробка оновлених методик організації самостійної роботи студентів в умовах КМСОНП є актуальною задачею психолого-педагогічної науки.

Література

1. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців [Електронний ресурс] / Додаток до Наказу МОН України №48 від 23.01.2004. — Режим доступу: <http://www.profsouz.lg.ua/index.php?name=Content&pid=121>

2. Прокопенко І.Ф. Педагогічна технологія: навч.посібник. / І.Ф.Прокопенко, В.І.Євдокімов. — Х.:Основа,1995.—105с.

3. Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою [І.Ф.Прокопенко, В.І.Євдокімов, А.В.Губа, О.І.Гончаров, Т.П.Стаканкова, Л.П.Марченко]. —Харків: ХНУРЕ, 2004.— 28 с.